

CARMEN DĂRĂBUȘ

***Orașe în rezumat. Piețe din Europa și istoriile lor* de Cătălin D. Constantin. Arhitectura ca mod de viață**

Cartea lui Cătălin D. Constantin, *Orașe în rezumat. Piețe din Europa și istoriile lor*, apărută la Editura Peter Pan Art din București în 2017 în excelente condiții grafice, conține 512 pagini de text și imagine, îmbinate în ramă antropologică – o călătorie diacronică și sincronică în timp și spațiu. Editor de carte, coordonator al unor colecții de beletristică, profesor de etnologie și antropologie la Universitatea din București – autorul ne propune o lectură de antropologie culturală a unor piețe publice din Europa. Ipoteza-concluzie în cele patru studii de caz (cărora li se subsumează numeroase exemple, fiecăruia în parte) apare la sfârșitul cărții: „arhitecturii concrete a pieței i se suprapune o piață simbolică, generată de amestecul de clădiri și de oameni pe care îl reprezintă orice așezare omenească” (p. 505). Între concret și simbolic este, firesc, o permanentă legătură, simbolicul fiind o abstractizare a concretului.

Hermeneutica pornește de la structurarea pe trei nivele a unei piețe: unul arhitectonic, unul social și, cel din urmă, ca sublimare a celorlalte două, simbolic. Dată fiind specificitatea fotografiilor personale, realizate din dronă, perspectivă este una de sus, de la înălțime, „vedere în zbor de rândunică”, singura cuprinzătoare și care vine din tradiția proiecției izometrice din secolul al XV-lea. Toposuri ale vieții urbane, piețele sunt delimitate spațial prin trei elemente: clădirile delimitative, pavajul și bolta cerească. Ele conturează atât viața cotidiană trepidantă, cât și momente-cheie din viața unei comunități: „Schimbările politice și istorice au avut mereu de-a face cu piețele” (p. 15). Cele patru studii de caz, câte două care se reflectă unul în altul, sunt rezultatul studiului de teren și a cercetării în arhive, demers deloc ușor, pentru că în unele cazuri – cele ale piețelor faimoase – informația e stufoasă, pe când în cazul celor anonime – informația e absentă sau cvasiabsentă. Cel mai adesea viziunea antropologică e una din perspectiva propriei culturi (a cercetătorului), e privirea din exterior; ori, doar completată cu privirea din interior se poate contura un atlas simbolic, astfel că autorul, recompunând segmente de viață reală, creează doritul „palimpsest care vorbește” (p. 31), care îi vorbește, care, mai apoi, ne vorbește prin ziduri, prin pavaje, prin oamenii care fac și refac legătura vie.

Mari și faimoase piețe – Piața San Marco, Plaza Mayor din Valladolid, apoi alte piețe din Germania, Portugalia, Spania, Italia, Grecia, Olanda, din Europa Centrală și din Balcani - sunt descrise în coordonatele lor istorice, sociale, geografice, de ritual cu bogat conținut simbolic, prin reflectarea lor în artele plastice, arhitectonice, în alternanța arhitectură reală/arhitectură imaginară, spații cu centru/spații fără centru –, Cătălin D. Constantin având

la îndemână un bogat material spre a se documenta. Piețe mici, cum sunt cele din câteva așezări aromâne din Grecia (Kalarites, Seracu, Metsovo, Zagori), sunt mai puțin elaborate, artificializate, urmând liniile naturale, structurate în jurul unui arbore cu coroane bogate în mijloc, ca un axis mundi: „În lumi vechi și ermetice, antropologia descoperă uneori – e drept, nu prea des – anticiparea unor comportamente de o modernitate uluitoare. Tot așa cum, în lumi contemporane, urbane și aglomerate, dominate de tehnologie, antropologii descoperă, destul de des de astă dată, camuflata în gesturi cotidiene, frânturi de ritual vechi sau de gândire arhaică” (p. 101). Această observație ar putea constitui liantul studiilor de caz propuse, pentru că materialul cules și interpretat transcende *piața*, devenită chintesență cronotopică, spre o complexă analiză a unor comunități umane și grupuri sociale.

Autorul creează o complexă și bine documentată poveste culturală, al cărei personaj polimorf e piața; rând pe rând separă straturi, apoi le unește într-o perspectivă de ansamblu. În acest sens folosește o bibliografie vastă și interdisciplinară, conform temei cărții, din domeniile antropologiei, arhitecturii, istoriei culturii și mentalităților, artelor plastice, pentru că „O piață de oraș e un rezumat. Istoric, arhitectonic, cultural, social. Într-o piață de oraș se văd bine și deseori deodată toate straturile vieții omenești, ale vieții sociale” (p. 29). Numeroasele imagini contemporane sunt realizate de autorul însuși, cuprinzând viziuni de ansamblu și fragmente de viață; o parte din cele vechi sunt din Arhiva Muzeului Țăranului Român, desenele sunt realizate de arh. Vasile Marcu, iar restul imaginilor aparțin domeniului public.

